

2025

Hak İhlalleri

İzleme Raporu

Hazırlayan
Protestan Kiliseler Derneği

25.03.2026

İçindekiler Tablosu

Giriş, Arka Plan ve Özet	1
Giriş	1
Arka Plan	1
Özet	2
Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları	3
İbadet Yerleriyle İlgili Sorunlar	4
Dini Yayma Hakkı	6
Eğitimde Karşılaşılan Problemler ve Zorunlu Din Dersi	6
Din Görevlisi Yetiştirememe ve Yabancı Uyruklu Protestanların Sorunu	7
Tüzel Kişilik / Örgütlenme Hakkı	10
İnancı Açıklama Zorunluluğu	11
Medya	11
Diyalog	11
Tavsiyeler	11

Giriş, Arka Plan ve Özet

Giriş

Türkiye Protestan toplumu açısından Hak İhlalleri İzleme Raporu'nu 2025 yılında da kamuoyuna saygılarımızla sunuyoruz. Bu rapor Protestan Kiliseler Derneği tarafından uzun yıllardır sadakatle hazırlanmaktadır ve kamuoyu tarafından ciddiyle değerlendirilmekte olduğunu görmek bizleri ümitlendirmektedir. Raporun başlangıcında, hazırlanmasında emeği geçen herkese teşekkürlerimizi sunmak isteriz. Bu raporda şunları bulacaksınız:

- Türkiye Protestan toplumunu tanımayanlar için özet şekilde tarihsel ve güncel sosyolojik bilgiler
- Raporun amacı
- Raporun incelediği alanlarda özet bilgiler
- Raporun incelediği alanlarda daha geniş bilgiler
- Tavsiyeler

Arka Plan

Protestan kiliseleri hiyerarşik ve merkezi bir yapıya sahip değildir. Her kilise veya kilise grubu kendi içinde bağımsızdır. Ancak Protestan kiliseleri arasında birlik, dayanışma ve iş birliği amacıyla 80'li yılların sonundan itibaren kilise pastörleri bir araya gelmeye başlamış ve 90'lı yılların ortalarından itibaren bu birliktelik yapısal bir ivme kazanarak kısa adı TeK (Temsilciler Kurulu) olan Protestan Kiliseler Birliği kurulmuştur. Eski dernek yasalarındaki sınırlamalar nedeniyle uzun yıllar TeK'in resmi makamlar önünde temsil sorunu olmasından dolayı, Dernekler Kanunu'nun değişmesiyle dernek kurulmasına karar verilmiştir. Protestan Kiliseler Derneği 23.01.2009 tarihinde kurulmuştur. Şu anda Protestan Kiliseler Derneği Türkiye Protestan toplumunun önemli bir kısmının temsil ve birlik kurumu olarak faaliyetini sürdürmektedir.

Protestan Kiliseler Derneği/Birliği 2007 yılından itibaren Türkiye'deki Protestan toplumunun durumunu ortaya koyan izleme raporları yayımlamaktadır. Protestan Kiliseler Derneği inanç ve fikir özgürlüğüne büyük önem vermekte, bunların herkes için ve her yerde hayata geçmesini istemekte ve bu yönde çaba sarf etmektedir. Protestan toplumunun durumunu ortaya koymak ve kamu görevlileri, sivil toplum ve medya ile paylaşmak amacıyla her yıl hazırlanan izleme raporlarının bu amaca hizmet etmesi amaçlanmaktadır.

Türkiye Protestan toplumu, büyük çoğunluğu İstanbul, Ankara ve İzmir'de olmak üzere, irili ufaklı yaklaşık 217 kilise/topluluktan oluşmaktadır.

Protestan toplulukların kurduğu 21 vakıf, 27 vakıf temsilciliği, 37 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 59 temsilcilik olmak üzere 144 topluluğun bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların herhangi bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır.

217 Protestan topluluğunun 11 tanesi geleneksel tarihi kilise binalarında ibadet etmekteyken, 115 tanesi kiraladıkları halka açık mekânlarda, 59 tanesi kendilerine ait mekânlarda ibadet etmektedir. 32 tane Protestan topluluğu kendi evlerinde ibadet amaçlı bir araya gelmektedir.

Bir önceki raporun verileriyle kıyaslandığı zaman, toplam kilise sayısı 3 artmış, vakıf ve vakıf temsilciliği sayısı sabit kalmış; dernek sayısı 1 artarken dernek temsilciliği sayısında 9 düşüş yaşanmıştır. Geleneksel tarihi kilise binasında ibadet etmekte olan kilise sayısının 1 azaldığı, tüzel kişiliği olan kilise sayısının 8 azalırken, ev toplulukları sayısında 10 artış olduğu görülmüştür.

Özet

Din veya inanç özgürlüğü, İnsan Hakları Evrensel Beyannamesi'nde güvence altına alınan en temel insan haklarından biridir. Bu hak, Türkiye'de hem Türkiye Cumhuriyeti Anayasası hem de taraf olunan uluslararası insan hakları sözleşmeleri ve ulusal mevzuat aracılığıyla hukuki koruma altına alınmıştır. Türkiye'de genel olarak din ve inanç özgürlüğüne ilişkin yasal çerçeve mevcut olmakla birlikte, bu güvencelere rağmen Protestan toplumu açısından 2025 yılı itibarıyla bazı temel sorunların varlığını sürdürdüğu gözlemlenmektedir. Türkiye'de din ve inanç özgürlüğünün gelişimine katkıda bulunmak, Protestan toplumunun 2025 yılı içerisinde bu alanda yaşadığı deneyimleri, karşılaşılan sorunları ve kaydedilen olumlu gelişmeleri ortaya koymak amacıyla söz konusu rapor hazırlanmıştır. 2025 yılına ilişkin genel tablo aşağıda özetlenmektedir:

- Çok sayıda yabancı uyruklu kilise önderi sınır dışı edilmiş, ülkeye giriş izni verilmemiş ve/veya oturma izinlerini yenileyememiştir.
- Hristiyan din görevlisi yetiştirme hakkının korunması yönünde herhangi bir ilerleme olmamıştır.
- Dernek statüsü altında tüzel varlığını sürdüren bazı kiliselere yapılan denetimler sonucunda lokal faaliyetleri gerçekleştirme ve ibadet etme gibi gerekçeler gösterilerek mühürlenme uygulanmıştır. Bu kiliseler rutin kilise faaliyetlerini gerçekleştiremez duruma gelmişlerdir.
- Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden başvuru yapılarak muafiyet edinme durumu devam etmekle birlikte, seçmeli dersler başlığı altında İslam dini içerikli derslerin öğrencilere zorunlu olarak sunulması ve başvurulara rağmen gerekli muafiyetin sağlanmaması, öğrencileri ve velileri mağdur etmiştir.
- Protestan Hristiyanlara yönelik, kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak fiziksel şiddet içeren nefret suçları işlenmiştir.
- Protestan Hristiyanlara yönelik, kişi veya kurumlara sadece inançlarından ötürü nefret duyarak bu nefretini sözlü veya yazılı olarak belirten, kamuoyunda nefretin oluşması için kışkırtan nefret söylemlerine devam edilmiştir.
- Hristiyan ibadetine mahsus ibadet yeri kurma ve ibadet için kullanılan mekânların kullanımını sürdürme ve var olan ibadethaneleri kullanma talepleri ile ilgili sorunlar devam etmektedir. Kilise olarak kullanılacağı öğrenildiğinde, genellikle yükseltelen kira miktarları ülke genelinde kira miktarlarındaki anormal artış nedeniyle daha da

yüksek bir noktaya ulaşmıştır. Birçok kilise kirasını ödeyememe durumundan dolayı kapanma tehlikesiyle karşı karşıyadır.

- Kiliselerin vakıf/dernek kurarak veya vakıf/dernek temsilciliğine geçerek tüzel kişilik kazanma eğiliminde yavaşlama gözlenmiştir.
- Artan enflasyon nedeniyle ortaya çıkan alım gücünün düşmesinin neden olduğu yoksullaşma tüm toplumu etkilediği gibi Protestan toplumunu da derinden etkilemiştir.
- Hristiyan din adamlarının yerel yönetimler ve resmi kurumlarca bir meslek olarak -din adamı- şeklinde tanınmama durumu devam etmektedir.
- Hristiyan vatandaşların mezarlık sorununda bir ilerleme kaydedilmemiştir. Vefat eden Hristiyan vatandaşlar için mezarlıklarda Hristiyan bölümü yer almadığından dolayı “gayrimüslim” bölümüne defnedilmektedir.

Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları

2025 yılında da nefret söylemleri ve suçları devam etmektedir. Aşağıda tarafımıza bildirilen bazı örnekler sıralanmıştır:

- Ankara’da bulunan bir kilise, 2025 yılı Aralık ayında kilisenin iletişim numarasından telefonla aranarak, arayan kişi ilk önce Hristiyanlık hakkında bilgi almak istediğini söylemiştir. Kişi aynı telefon görüşmesinde kilise görevlisine ve kiliseye ağır küfür dolu hakaretlerde bulunmuştur. Durum ilgili Güvenlik Şube Amirliğine bildirilmiş olup, yetkililer durum ile ilgilenmişlerdir. Ayrıca kilise görevlisinin en yakın karakola gidip şikâyetçi olması gerektiğini belirtmişlerdir. Şikâyet için gidilen karakolda bu hassas konu ile ilgilenmişlerdir. Kilise görevlisinin ifadesi alınıp tutanak tutulmuştur. Hakaret davası olarak konu resmi bir hal almıştır.
- Manisa’daki bir kilisede, 2025’in ilk 4 ayında yeni Hristiyan olanların babaları telefonla aranmışlardır. Telefonda kendilerine kiliseden aradıklarını, çocuklarının kiliseye katıldığını söylemişlerdir. Ancak kilise bu şekilde herhangi bir arama yapmamıştır. Bu aramalar neticesinde bazı yeni Hristiyanlar kiliseye gelmeyi bırakmışlardır.
- 1-2 Mayıs tarihlerinde Kayseri Kilisesi yoğun bir şekilde tehdit telefonları almıştır. Sadece 2 Mayıs’ta 15 defa aranmıştır ve durum Emniyet’e bildirilmiştir. Daha sonra tehditte bulunan kişinin Türkiye’nin farklı yerlerinden (İstanbul, Yalova, Balıkesir vs.) farklı kiliseleri de tehdit ettiği ortaya çıkmıştır. Bu kişi aradığı kiliselere, kiliseye benzin döküp yakacağını ve pastörleri öldürteceğini söylemiştir. Emniyet bu kişinin ifadesini aldıktan sonra serbest bırakmıştır.
- 5 Mayıs tarihinde İstanbul’da bir kilisenin kadın üyesi eşi tarafından canice katledilmiştir. Bir gazete, cenazesinin camiden kaldırılacak olmasını Türkiye’deki “misyonerlik” faaliyetlerine bağlamıştır ve haber sitesinde katledilen kişi hakkında bazı Hristiyan bireylerin/kiliselerin paylaşımlarını Hristiyanların aleyhinde bir dil kullanarak yayınlamıştır.
- Kars’ta Hristiyan bir ailemizin 8 yaşındaki çocuğu mahalleden arkadaşlarıyla din hakkında sohbet ederlerken arkadaşlarına kendisinin Hristiyan olduğunu beyan etmiştir. Sohbet bir şekilde okula taşınmış ve çocuğumuz arkadaşlarının sohbet ve

davranışlarından rahatsız olunca oradan uzaklaşmak istemiştir. Ancak aralarında bir üst sınıftan da çocukların bulunduğu dört kişilik bir grup, "Allah var" şeklinde bağırarak çocuğu darp etmişlerdir. Ardından "Siz domuz eti yiyorsunuz" şeklinde söylemde bulunmuşlardır. Aile CİMER üzerinden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretmenin müfredatın dışına çıkıp çıkmadığının incelenmesini istemiş, bunun gerçekleştirilmesi için 2 müfettiş görevlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda öğretmenin müfredatın dışına çıkmadığı şeklinde aileye geri dönüş yapılmıştır. Okul yetkilileri ve darp eyleminde bulunan öğrencilerin ailelerinin mahcubiyeti nedeniyle aile şikâyet başvurusu yapmaktan vazgeçmiştir.

- 2 Temmuz tarihinde İstanbul Kadıköy'deki bir kiliseye şüpheli görünen bir şahıs gelmiştir. Kilise üyeleri bir odada toplantı halindeyken kilisenin katları arasında gezip incelemelerde bulunmuştur. Kilise pastörü ile karşılaştığında vaftizli olduğunu, ismini değiştirmek istediğini belirterek pastörden mahkemede şahit olmasını rica etmiştir. Belinde silaha benzer bir cisim olduğu ve sürekli onu düzelttiği gözlemlenmiştir. O sırada kapıdaki polisleri görünce teşekkür ederek dışarı çıkmıştır ve durum Emniyet'e bildirilmiştir.
- 9 Ekim sabahı Kayseri Kilisesi'nin merhamet hizmeti olan mültecilere yönelik çamaşırhanenin kapısına İslami içerikli yayınlar bırakılmıştır. Bundan bir süre öncesinde de çamaşırhanenin camları kırılmıştır.
- 26 Ekim tarihinde Şanlıurfa'da Bible Kitabevi, kafenin üst katını ziyaretçilere açmıştır. Açılışa büyük bir kalabalık olmuş ve sosyal medyada da geniş yankı bulmuştur. Ancak sosyal medyada, özellikle Bible kelimesi üzerinden çirkin yorumlar yapılmıştır.
- Iğdır'daki bir kilise hakkında sosyal medya üzerinden karalayıcı ve asılsız paylaşımlar yapılmıştır. Kilise tarafından iki ayrı şikâyet savcılığa iletilmiştir. Her iki şikâyet de savcılık tarafından değerlendirilmiş ve takipsizlik kararı verilmiştir. Bu paylaşımlardan kilisenin ev sahibi de etkilenmiş ve kiliseye çeşitli sorunlar çıkartmıştır.
- Gaziantep'teki bir kilise Doğu Bayramı etkinliğini halka açık bir kafede gerçekleştirmiştir. Türk Ocakları İl Başkanı Doğu Bayramı etkinliğini misyonerlik faaliyetlerine bağlamış ve Doğu Bayramı ile Gaziantep'in Kurtuluş Günü ve Regaip Kandili'nin aynı güne denk gelmesini gerekçe göstererek, kamu düzeninin ihlal edildiğini öne sürmüştür. Bu durum, yerel bir haber sitesi tarafından Hristiyanlar aleyhinde bir dil kullanılarak haberleştirilmiştir.

İbadet Yerleriyle İlgili Sorunlar

İbadet yeri kurma ve yaşatma hakkı din ve inanç özgürlüğünün önemli bir parçasıdır. Türkiye Protestan toplumu büyük çoğunlukla yeni Hristiyanlardan oluştuğu için Türkiye'de bulunan Geleneksel Hristiyanların sahip olduğu kültürel ve dini mirasın bir parçası olan dini yapılardan yoksundur. Kullanılabilecek tarihi kilise binaları çok sınırlı sayıdadır. Bu nedenle Protestan toplumunun çok büyük bir kısmı ibadet yeri sorununu dernekler ve vakıflar kurarak veya var olan derneklerin veya vakıfların temsilciliğini alarak "klasik" kilise binası yapısında olmayan, işyeri katı veya bağımsız bina, dükkân, depo vb. yerler kiralayarak/satın alarak aşmaya çalışmaktadır. Çok küçük bir kısmı kendi müstakil binalarını inşa edebilmiştir. Ancak

bu durumda bu mekânlar da ibadet yeri statüsünden yoksundur. Bu nedenle fiilen ibadethane olarak kullanılan mekânlar ibadet yeri olarak tanınmamaktadır. Bunun sonucunda da ibadet yeri statüsüne sahip mekânlar için sağlanan elektrik, su, vergi muafiyeti vb. kolaylıklar ve avantajlar kullanılamamaktadır. Kamuya kilise olarak tanıtılmaları durumunda ise, yasal olmadıkları ve kapatılması konusunda uyarı, mühürlenme, hatta mahkeme kararı alınmaktadır. Bu konuda birden fazla kilise mağduriyet yaşamakla birlikte, örnek olması için bir kilisenin yaşadığı durum aşağıda özetlenmiştir:

Beylikdüzü'nde bir kilise derneği, 2025 yılı içerisinde ibadet ve toplantı özgürlüğünü etkileyen bir idari müdahaleye maruz kalmıştır. 2025 yılı Ocak ayında, derneğin faaliyet gösterdiği adreste idari bir denetim gerçekleştirilmiş; derneğe ait belge ve faaliyetler incelenmiştir. Denetim sonrasında, Mayıs ayında derneğe yazılı bir bildirim tebliğ edilmiş; bildiride bazı idari eksiklikler ile birlikte derneğin "izinsiz lokal faaliyeti yürüttüğü" yönünde değerlendirmelere yer verilmiştir. Söz konusu bildirimden tebliğinden yaklaşık üç hafta sonra, 25.05.2025 tarihinde, İçişleri Bakanlığı İstanbul İl Dernekler Müdürlüğü'nün talimatı doğrultusunda Beylikdüzü Kaymakamlığı ekipleri tarafından dernek merkezi kolluk kuvvetlerince mühürlenerek kapatılmıştır. Kapatılan adres, derneğin idari merkezi ve düzenli ibadet ile toplantıların yapıldığı mekân olup "lokal" kapsamında izne tabi bir tesis değildir. Buna rağmen uygulanan mühürleme işlemi sonucunda, dernek faaliyetlerinin büyük bölümü mekânsal olarak engellenmiş, planlanan ibadetler ve toplantılar yapılamaz hâle gelmiştir. Dernek merkezinin kapatılmasının ardından, kilise topluluğu olarak ibadetleri tamamen durdurmamak adına sınırlı imkânlarla bir araya gelmeye devam edilmiştir. İbadetler, dönemsel olarak açık alanlarda ve mühürleme kapsamı dışında kalan sınırlı kapalı alanlarda, düzenli ancak kapalı formatta ve küçük gruplar hâlinde sürdürülmüştür. Ancak sabit ve herkes için erişilebilir bir ibadet alanının bulunmaması, düzenli kilise yaşamını ciddi biçimde zorlaştırmıştır. Kapatma işlemine karşı idareye yapılan başvuru reddedilmiş, bunun üzerine idari işlemin iptali talebiyle yargı yoluna başvurulmuştur. Yargılama süreci devam etmektedir. Bu süreçte herhangi bir fiziki saldırı yaşanmamış olmakla birlikte, ibadet ve toplantı özgürlüğünü fiilen zorlaştıran ve sınırlayan bir idari uygulama söz konusu olmuştur.

Ayrıca, 16 Mayıs tarihinde Çorum'da bir kilise vakfının temsilciliğine Belediye tarafından temsilcilik binasının ibadethane olarak kullanılıp kullanılmadığı sorulmuştur. Bu durum kiliseyi tedirgin etmiştir. Farklı kiliseler yaptıkları başvurularda kiliseleri için ibadethane statüsü alamamaktadır.

Kurtuluş Kiliseleri Derneği'nin Van, Kırklareli ve Ankara'da bina temini için açmış olduğu davaların süreçleri devam etmektedir.

2025 yılı sonu itibari ile Protestan toplumunun ibadet yeri kullanım durumu şöyledir:

Türkiye genelinde var olan bilinen Protestan topluluğu sayısı 217'dir. Bu toplulukların ibadet yeri kullanımı incelendiğinde,

- Kendilerine ait (şahıs veya tüzel kişilik) müstakil/bağımsız binada ibadet eden topluluk sayısı 28'dir.

- Kendilerine ait (şahıs veya tüzel kişilik) müstakil/bağımsız olmayan binada ibadet eden topluluk sayısı 31'dir.
- Geleneksel tarihi kilise binasında ibadet eden topluluk sayısı 11'dir.
- Kiralık bir mekânda ibadet eden topluluk sayısı 115'tir.
- Kendi yaşadıkları evleri toplantı yeri olarak kullanarak ibadet eden topluluk sayısı 32'dir.

Ev toplulukları ve kiralık mekânları kullanan toplulukların sayısına bakıldığında, ibadet yeri sorununun Protestan toplumu için ne kadar önemli ve kırılganlığa sebep olan bir sorun olduğu görünmektedir.

Büyümeye devam eden Protestan toplumu için ibadet yeri sorunu 2025 yılında da ciddi bir sorun olarak devam etmektedir. Hristiyanların yakın geçmişte neredeyse hiç yaşamadığı ve/veya Hristiyan ibadethanesi bulunmayan küçük yerleşimlerde Protestan toplumu üyeleri görünür oldukça ciddi bir toplum baskısı ile karşı karşıya kalmaktadır. Kamu kurumlarının bu baskıyı daha da ağırlaştırmak yerine oradaki küçük Hristiyan topluluklarını koruyucu ve kolaylaştırıcı rol üstlenmeleri insan haklarına ve devletin temel görevlerine daha uygun düşecektir.

Dini Yayma Hakkı

“Nefret Suçları, Söylemleri, Sözlü ve Fiziksel Saldırıları” başlığı altında dini yayma hakkının ihlaline dair bazı bilgiler paylaşılmıştır. Bunlara ek olarak:

Eskişehir Kilisesi Ekim ayında sokakta broşür dağıtmıştır. Bir kardeşe bu sebepten dolayı idari para cezası kesilmiştir. Karar mahkemeye taşınmış olup mahkeme cezası usulsüz bulunduğu için iptal etmiştir.

Eğitimde Karşılaşılan Problemler ve Zorunlu Din Dersi

2025 yılında da zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi (DKAB) uygulanmaya devam etmektedir. Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersinin inanç özgürlüğü, laiklik ve bilimsel eğitime aykırı olduğu yerel mahkemeler ve AİHM (Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi) kararları ile belirlenmesine ve dersin zorunluluğunun kaldırılması gerektiği belirtilmesine rağmen uygulanmaya devam etmektedir. Zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi Dersi içeriğinin ve kullanılan kaynaklarının mevcut hali çoğulculuktan uzak, Hristiyanlık ile ilgili kısımları İslam dini bakış açısıyla oluşturulmuş ve Hristiyanların kendi görüşlerine yer verilmemiştir.

Kurtuluş Kiliseleri Derneği'nin Hristiyanlara yönelik İncil kursu açma girişimi yargı yoluna taşınmış olup, ilgili dava süreci devam etmektedir.

Kars'ta Hristiyan bir ailemizin 8 yaşındaki çocuğu mahalleden arkadaşlarıyla din hakkında sohbet ederlerken arkadaşlarına kendisinin Hristiyan olduğunu beyan etmiştir. Sohbet bir şekilde okula taşınmış ve çocuğumuz arkadaşlarının sohbet ve davranışlarından rahatsız olunca oradan uzaklaşmak istemiştir. Ancak aralarında bir üst sınıftan da çocukların bulunduğu dört kişilik bir grup, "Allah var" şeklinde bağırarak çocuğu darp etmişlerdir.

Ardından "Siz domuz eti yiyorsunuz" şeklinde söylemde bulunmuşlardır. Aile CİMER üzerinden Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinde öğretmenin müfredatın dışına çıkıp çıkmadığının incelenmesini istemiş, bunun gerçekleştirilmesi için 2 müfettiş görevlendirilmiştir. Yapılan incelemeler sonucunda öğretmenin müfredatın dışına çıkmadığı şeklinde aileye geri dönüş yapılmıştır. Okul yetkilileri ve darp eyleminde bulunan öğrencilerin ailelerinin mahcubiyeti nedeniyle aile şikâyet başvurusu yapmaktan vazgeçmiştir.

Tarafımıza ilk kez geçtiğimiz yıl bildirilen seçmeli dersler uygulaması, 2025 yılında büyüterek devam etmiştir. Genel olarak okullarda seçmeli din dersleri konusunda hak ihlalleri yaşanmaktadır. Kimliğinde Hristiyan yazan çocuklar Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden başvuru yapmak suretiyle muafiyet almaya devam etmekte. Uzun yıllardır muafiyetin başvuru olmadan gerçekleştirilmesi gerektiğini belirtmemize rağmen, bu konuda bir adım atılmamaktadır. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinden resmi başvuru aracılığıyla muafiyet sağlanıyor olsa da, okul yönetimleri tarafından çocukların sınıflarını geçebilmek için seçmeli derslerden seçim yapmak zorunda oldukları, aksi takdirde sınıflarını geçemeyecekleri beyan edilmektedir. Seçmeli dersler ise İslam dini içeriklidir. Bu konuda veliler okul müdürlüklerine ve İlçe Milli Eğitim Müdürlüklerine dilekçeler vermekte, ancak buna rağmen olumlu sonuç alamamaktadır. Bu durum hem velilerin aile içinde, hem de öğrencilerin okul ortamında kendilerini kötü hissetmesine, hatta bazı öğrencilerin sınıf arkadaşları tarafından ötekileştirilmesine neden olmaktadır. Yaşanmakta olan olaylar hem Anayasamızda hem de ülkemizin tarafı olduğu uluslararası anlaşmalarda belirtilen din ve vicdan özgürlüğü ilkelerine aykırı düşmektedir.

Din Görevlisi Yetiştirememe ve Yabancı Uyruklu Protestanların Sorunu

2025 yılı itibarıyla Protestan toplumu, Türkiye'deki millî eğitim sistemi içerisinde kendi din görevlilerini yetiştirebileceği kurumsal bir eğitim imkânına hâlen sahip değildir. Bu nedenle Protestan toplulukları, din görevlilerinin önemli bir bölümünü geleneksel usta-çırak yöntemiyle kendi bünyelerinde yetiştirmeye devam etmektedir. Din görevlilerinin daha sınırlı bir kısmı yurt dışındaki ilahiyat okullarında eğitim almakta, bazıları ise yurt içinde düzenlenen çeşitli seminer ve eğitim programları aracılığıyla ruhani önderlik için gerekli bilgi ve yetkinlikleri kazanmaktadır. Son yıllarda yerli Protestan din görevlilerinin sayısında gözle görülür bir artış yaşanmakla birlikte, mevcut ihtiyaçları tamamen karşılayacak düzeyde yerli din görevlisi bulunmamaktadır. Bu sebeple bazı kiliselerde ruhani liderlik görevi yabancı uyruklu pastörler tarafından yürütülmeye devam etmektedir. Ancak 2019 yılından itibaren yabancı uyruklu din görevlilerine yönelik olarak uygulanan ve yoğun biçimde devam eden N-82 ve G-87 sınırlama kodları kapsamında Türkiye'ye girişlerinin engellenmesi, ayrıca vize veya ikamet izni verilmemesi gibi uygulamalar nedeniyle Türkiye'den ayrılmak zorunda kalmaları, yabancı din görevlilerinin ruhani önderlik ettiği bazı Protestan topluluklarında ciddi aksamalara ve sorunlara yol açmış olup bu etkiler halen devam etmektedir.

2025 yılında toplulukların büyük çoğunluğunun ruhani liderliğini yerel insanların üstlenmesine rağmen yabancı uyruklu din görevlilerine olan ihtiyaç hâlâ devam etmektedir.

2025 yılında da yabancı uyruklu din görevlilerine ve topluluk üyelerine yönelik sınır dışı etme, Türkiye'ye girişe izin verilmeme ve oturma izni veya vize vermeme vakaları yaşanmaya devam etmiştir. Birçok topluluk çok zor durumda kalmıştır ve din görevlisi ihtiyacı ciddi oranda devam etmektedir. Aşağıdaki tablolarda yıllar ve ülkeler bazında kod alanların ve kod almasa da ülkeyi terk etmek zorunda kalanların sayıları belirtilmiştir.

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Toplam
ABD	15	10	3		22	12	30	92
Birleşik Krallık	5	1			1		1	8
Güney Kore	4	3	1		4	5	6	23
Almanya	3	4	1		1	2	1	12
Diğer Avrupa	2	4	2		1	0	0	9
Latin Amerika	2	3	0		0	0	3	8
Diğer Ülkeler	4	5	4	2	4	2	5	26
Toplam	35	30	11	2	33	21	46	178

Etkilenen kişi sayısı (kod almamış ancak aile bütünlüğünü korumak için Türkiye'den ayrılmak zorunda kalanlar):

	2019	2020	2021	2022	2023	2024	2025	Toplam
Kod alan	35	30	11	2	33	21	46	178
Eşleri	24	12	5	0	5	6	5	57
Çocukları	28	31	7	0	25	28	26	145
Toplam	87	73	23	2	63	55	77	380

Yukarıdaki tablolardan da görüldüğü üzere, nüfusu zaten çok az olan Protestan toplumunu ciddi oranda olumsuz etkileyen bir durumla karşı karşıya kalınmıştır. Bu kişilerin büyük kısmı uzun yıllardır ülkemizde yerleşik olarak aileleri ile birlikte yaşamaktadır. Haklarında hiçbir suç kaydı, soruşturma veya mahkûmiyet bulunmamaktadır. Bu durum büyük bir insani sorunu da ortaya çıkarmıştır. Aileden birine verilen ön habersiz giriş yasağı aile birliğini bozmuş, tüm aile fertlerini büyük bir kaos ile baş başa bırakmıştır.

Bu kişilerin büyük kısmı N82 (Türkiye'ye girişi ön izne bağlı olma durumu) kodu almıştır. Yasağı koyan idari yetkililer, mahkemeye sundukları savunmalarında N82'nin bir giriş yasağı olmadığını, sadece ön izin olduğunu belirtmektedir. Ancak pratikte bu duruma maruz kaldıktan sonra vize başvurusunda bulunan kişilerin tamamının başvurusu reddedilmiştir. N82 hukuken giriş yasağı olmamakla birlikte, pratikte Türkiye'ye giriş yasağı olarak uygulanmaktadır.

N82 kodu ile ülkemize "giriş yasağı"nın beş yıllık olduğu düşünülüyordu, ancak beş yıl önce kod alan bir kişi Türkiye'ye turist olarak kısa süreli girmek için başvurduğunda, girme hakkının olmadığı ve üzerinde kod olduğu belirtilmiş ve girememiştir. Hayatlarının önemli bir kısmını ülkemizde geçiren bu insanlar için belki de ömür boyu uygulanacak bu yasağın vicdana ve hukuka aykırı olduğunu düşünmekteyiz.

Bu kişilerin az bir kısmı da G87 kodu almıştır (Genel güvenlik açısından tehlike arz eden kişiler). Bu kod daha çok yabancı ülkelerde silahlı eylemlere katılmış, terörist organizasyonlarda veya eylemlerde yer almış kişilere verilirken, ülkemizde hiçbir suç kaydı olmayan, şiddet karşıtı ve sadece inanç odaklı yaşayan Protestan Toplumu üyelerine herhangi bir kanıttan yoksun şekilde verilmesi bizleri ve mağdurları derinden yaralamıştır. Bu insanlara en az 5 yıl ülkemize girememe yasağı verilmiştir.

Benzer şekilde, Türk vatandaşı Hristiyanların yabancı ülke vatandaşı olan eşlerine N82 kodu verilmekte veya ikamet izinleri milli güvenliğe ve kamu düzenine tehdit sebebiyle yenilenmemektedir. Bu durum aile birliğinin bozulmasına, düzenlerinin altüst olmasına, tüm ailenin ülkeden ayrılmak zorunda kalmasına sebep olmaktadır.

Bu durumlarda açılan davalarda bu kişilerin Türkiye aleyhine faaliyet sürdürdüğü, misyonerlik yaptığı ve bazılarının Derneğimiz tarafından her yıl olmak üzere yirmi yıldır organize edilen Aile Konferansı'na veya tamamen yasal ve açık seminer vb. toplantılara katılmaları gerekçe gösterilmiştir. Davaların bir kısmı sonuçlanmış ve somut hiçbir gerekçe, kanıt, bilgi, belge gösterilmeden bu kişilerin aleyhine karar verilmiştir. Çok az davada olumlu karar çıkmıştır. Ancak idare kararları uygulamamakta ısrar etmekte ve tekrar kod ya da vize iptali vererek bir daha dava sürecini baştan başlatmakta ve bürokrasi içinde keyfi uygulamalarla insanların umutlarını yok etmektedir. Eşlerden birinin yabancı uyruklu olduğu vakalarda genellikle mahkemeler kazanılmakta, oturumları yenilenmekte, ancak mahkemeyi kazanan bir ailenin yabancı eşinin yeni verilen oturum hakkı tekrar iptal edilerek hukuksuzlukta ısrara devam edilmektedir. Olumsuz sonuçlanan davalar için Anayasa Mahkemesi'ne itirazda bulunulmuştur. Bazı davalar Anayasa Mahkemesi tarafından da olumsuz sonuçlanmış ve AİHM'e başvurular başlamıştır. Mağdurlar açısından çoğunluğunun

iç hukuk süreci devam etmektedir. Umudumuz hiçbir hukuki gerekçesi olmayan ve insan haklarına aykırı bu durumların Anayasa Mahkemesi'nde adaletle sonuçlanmasıdır.

Şu ana kadar Türkiye'den N-82 ve G-87 kodları alarak ülke dışına çıkmaya zorlanmış Hristiyanlardan önemli bir kısmının dosyaları Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi tarafından birleştirilmiştir. Ancak birçok dava şu anda Anayasa Mahkemesi'nde beklemektedir. Süreç çok uzun sürmektedir. Bu bekleyişten kaynaklı olarak kod alan Hristiyanlar Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'ne başvuru yapamamaktadırlar.

Haziran ayında, 2007 Malatya Zirve Yayınevi katliamında katledilen kardeşimiz Tilmann Geske'nin kızı Michal Geske'nin uzun süreli ikamet başvurusu reddedilmiş ve öğrencilik ikameti iptal edilerek 10 gün içinde ülkeden çıkması istenmiştir. Bu bir N82 olayı olmasa da, yaşanan bu olay Türkiye Protestan toplumunu derinden yaralamıştır.

12 Şubat 2026 tarihinde, Avrupa Parlamentosu, Türkiye'de son yıllarda yaşanan yabancı gazetecilerin ve yabancı Hristiyanların sınır dışı edilmesi uygulamalarına ilişkin resmî bir tutum ve uyarı kararı almıştır. Bu raporda özetle Türkiye'nin yabancı gazetecileri ve yabancı Hristiyanları gizli güvenlik gerekçeleriyle delil ve adil yargılama olmadan sınır dışı etmesinin hem insan haklarına hem de din ve ifade özgürlüğüne aykırı olduğu bildirilmiştir. Ancak Türkiye Dışişleri Bakanlığı 13 Şubat'ta bu konuda bir yazı yayınlayarak bu iddiaları asılsız olarak nitelendirerek reddetmiştir.

Derneğimiz, ülkemizin egemenlik hakkına, yani ülkemizde kimin bulunup bulunmayacağına karar verme hakkına saygı duymakla birlikte, bu kişilerin Hristiyan olmaları dışında başka neden olmaksızın bu muameleye maruz kalmasını büyük bir hak ihlali ve ayrımcılık olarak görmektedir.

Ayrıca ülkemizde yaşayan yabancı uyruklu Protestan toplumu üyeleri her an Türkiye'den gönderilme endişesi yaşamaktadır. Ailelerini bu büyük kaos ve stres altına sokmamak için birçok yabancı uyruklu aile ya da birey kilise toplantı ve etkinliklerine katılmamakta ve/veya aile gönüllü olarak ülkemizden ayrılmaktadır. Ancak gönüllü ayrılanlar ile ilgili sağlıklı bir kayıt tutulmadığından, verilere bu raporda yer verilmemiştir.

Tüzel Kişilik / Örgütlenme Hakkı

Tüzel kişilik sorunu Türkiye'de özellikle azınlık gruplarında olmakla birlikte, tüm dinî grupların sorunudur. Protestan toplumu ağırlıklı olarak bu sorunu dernekler ve vakıflar kurarak veya kurulu olan bir derneğin/vakfın temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaya devam etmektedir.

2025 yılında Protestan toplulukların kurduğu 21 vakıf, 27 vakıf temsilciliği, 37 kilise derneği ve bu derneklere bağlı 59 temsilcilik olmak üzere 144 topluluğun bir tüzel kişiliği bulunmaktadır. Geri kalan toplulukların herhangi bir tüzel kişiliği bulunmamaktadır. Geçtiğimiz yıla göre tüzel kişilik sahibi kilise sayısı düşmüş olsa da, genel olarak bu eğilim ve istek devam etmektedir. Ancak dernekler ve vakıflar 'kilise' veya 'ibadet yeri' olarak kabul

edilmemektedir. Dini toplulukların tüzel kişilik kazanma sorunu tam olarak çözüme kavuşturulamamıştır. Mevcut yasal yol, toplulukların ‘dini topluluk’ olarak yasal bir kimliği olmasına fırsat vermemektedir. Bu durum kiliseleri çok zor bir durumun içine sokmaktadır. Buna ek olarak, mevcut ‘dernekleşme’ yolu pek çok küçük kilise için karmaşık ve uygulanması zor görünmektedir. Yine vakıfların kuruluş maliyetlerinin yüksek olması ve uzun hukuki prosedür küçük toplulukların tüzel kişilik kazanmasını zorlaştırmaktadır. Hatta son güncellemeler sonrasında vakıf kurmanın maliyeti iyice artırılmış, kiliselerin yeni vakıf kurması ihtimali neredeyse imkânsız hale gelmiştir. Küçük Protestan toplulukları bu sorunu daha çok var olan bir kilise derneğinin veya vakfın temsilciliğini alarak çözmeye çalışmaktadır.

İnancı Açıklama Zorunluluğu

2025 yılında bu konuda bir hak ihlali tarafımıza bildirilmemiştir. Ancak zorunlu Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi derslerinden muafiyet için kişinin inancını açıklamak, hatta ispat etmek zorunda kalması hak ihlali olarak devam etmektedir. Bu konunun çözülmesi için AİHM ve yerel mahkeme kararlarının uygulanması gerekmektedir.

Medya

Protestan toplumu açısından önem taşıyan sorunlardan biri de sosyal medya kullanımının yaygınlaşmasına paralel olarak nefret söylemlerinde gözlenen artıştır. Sosyal medya platformlarında faaliyet gösteren ve Hristiyan karşıtlığı üzerinden içerik üreten bazı kişi ve grupların Hristiyanları, Hristiyanlara ait internet sitelerini ve sosyal medya hesaplarını hedef alan paylaşımlar yaptığı görülmektedir. Bu paylaşımlarda Hristiyanlık inancı, Hristiyan değerleri ve Hristiyanlar için kutsal kabul edilen unsurlara yönelik nefret söylemi içeren, zaman zaman hakaret ve küfür düzeyine varan ifadelerin yer aldığı gözlemlenmektedir.

Yukarıdaki bazı vakalarda görüldüğü üzere, medyada özellikle yerel düzeyde Hristiyanlara karşı nefret söylemi devam etmektedir. Hedef gösterme, ötekileştirme, ayrıştırma ve her türlü ayrımcılığın merkezi konumuna gelmiş olan sosyal medya aynı zamanda bilgi kirliliğinin de en yüksek olduğu mecra haline gelmiştir. Bu platformda nefret söylemi kolayca yaşam alanı bulmaktadır. Bütün Hristiyan mezheplerine ve azınlık gruplarına yönelik bu tür eylemler Protestan toplumunda endişeye neden olmaktadır.

Diyalog

2025 yılında da hükümet tarafından ve/veya resmî kurumlar tarafından düzenlenen dini grupların davet edildiği toplantılara Protestan toplumu/kilise temsilcileri davet edilmemiştir. Bu durum 2025 yılında da Türk Protestan Toplumu'nu yok sayma, görmezden gelme eğiliminin devam ettiğini göstermektedir. Geçtiğimiz yılların aksine, belediyeler ve ilgili yerel kurumlar ile de yakın iletişim söz konusu olmamıştır.

Protestan toplumu başta hükümet, TBMM ve belediyeler olmak üzere tüm kamu kurumları ile ilişkilerin gelişmesine önem vermeye devam etmektedir.

Tavsiyeler

Yabancı uyruklu Protestan toplumu üyelerinin kod verilerek veya ikametinin yenilenmeyerek ülkemizden ayrılmaya zorlanma uygulaması kaldırılmalıdır. Herhangi bir suç iddiası olmadan, sadece dinî inançlarından dolayı insanların maruz kaldığı bu durum sonlandırılmalıdır.

Ülkemizde kalması uygun görülmeyen kişilerin objektif, hukuka dayalı ve herkes için geçerli uygulamalara tabi tutulması gerekmektedir. Kod alan ve bu kararı yargıya taşıyan yabancı uyruklu üyelerin uzun süredir Anayasa Mahkemesi'nde bulunan mevcut dosyaları en kısa sürede karara bağlanmalıdır.

Raporda belirtildiği gibi, resmi bir kilise kurabilmenin yasal olarak bir yolu olmadığından, kiliseler dernek veya vakıf kurarak ya da onların temsilciliklerini alarak bu konuyu çözmeye çalışmaktadır. Ancak bina veya ofisinde ibadet yapılmasına izin verilmemekte, ibadet yapıldığı tespit edildiğinde dernek/vakfın veya temsilciliğın kapatılması yönünde hareket edilmektedir. Kilise üyeleri arasındaki toplantı öncesinde veya sonrasında tüketilen ikramlık yiyecek ve içecekler lokal faaliyeti kapsamına sokulup dernek/vakıf binası/ofisi mühürlenmektedir. Bu duruma ivedi bir şekilde çözüm getirilmesi gerekmektedir.

Anayasamız ve uluslararası hukuk sözleşmeleri gereğince, Protestan kiliseleri yasal ve resmi olarak tanınmalı ve faaliyetlerini kapanma endişesi olmadan sürdürebilmelidir.

Türkiye'de tarihsel olarak kilise binaları bulunmayan Protestan toplumu için ibadet yeri kurma sorunu, yıllardır devam eden ve bir türlü çözüme kavuşturulmamış, dini dışı vurma hakkının temel bir unsuru olarak güncelliğini korumaktadır. Bu konuda acil olarak merkezi ve yerel yetkililerin gereken adımları atmaları gerekmektedir. Hristiyanların da ibadet yerleri kurabilmelerinin önü açılmalıdır. Belediyeler, Kültür Bakanlığı, Vakıflar Genel Müdürlüğü ve diğer resmi kuruluşlar, ellerinde bulunan ve amacı dışında kullanılan kilise binalarını en azından pazar günleri ve/veya dini bayramlarda kilise cemaatlerinin kullanımına açmalıdır. Yeni ibadet yerlerinin kurulması için arsa tahsisi vb. konularda kolaylaştırıcı tutum alınmalıdır.

Millî Eğitim Bakanlığı'nın, Hristiyan ailelerin ve çocukların maruz kaldıkları ve maruz kalma riskleri bulunan sosyal baskıyı ve damgalanmayı göz önünde bulundurarak, şikâyet edilmesini beklemeden, okullarda ve sınıflarda gayrimüslim öğrencilerin haklarını gözetmesi ve okulları muafiyet konusunda düzenli olarak bilgilendirmesi beklenmektedir. Din Kültürü ve Ahlak Bilgisi dersinin zorunluluğu kaldırılmalı, kişi inancını açıklama zorunluluğundan kurtulmalıdır. Bir arada yaşamaya ve inançlara saygıya dayalı kültürün gelişmesi konusunda temenninin ötesinde adımlar atılmalı ve uygulama denetlenmelidir. Gayrimüslim ailelerin çocuklarına seçmeli ancak bir şekilde zorunlu olarak seçtirilmeye çalışılan İslam dini içerikli derslerden gerekli muafiyetler sağlanmalıdır.

Toplum içinde farklı dinlere mensup kişilere karşı anlayış ve bu kişilerin de Türkiye Cumhuriyeti vatandaşı olarak eşit haklara sahip olduğu fikri ve bir arada yaşama kültürü, başta Millî Eğitim Bakanlığı aracılığıyla olmak üzere, merkezi ve yerel yönetimlerce aktif olarak gündeme getirilmeli ve teşvik edilmelidir.

Hükümetin veya kamu kuruluşlarının Protestan toplumunu ilgilendiren konulardaki çalışmalarında toplumumuzla diyalog halinde olması, yapılan toplantılara resmi olarak Protestan kurum temsilcilerinin davet edilmesi, önyargıların aşılmasına ve sorunların çözülmesine katkı sunacaktır. Yaşanılan tecrübeler göstermiştir ki iletişim kanalları açık olduğunda birçok sorun hızlıca çözüme kavuşturulmuştur.

Hristiyanlara karşı nefret söylemleri 2025 yılında da devam etmektedir. Şikâyet edilmesine rağmen zanlıların serbest bırakılması ve cezasızlık hali ciddi bir endişe ve güvensizlik kaynağıdır. Var olan yasaların yoruma açık olmayacak şekilde güncellenmesi ve nefret söylemi ve nefret suçları ile ilgili yine yoruma açık olmayacak şekilde net ifadeler içeren yasal düzenleme yapılması sorunun çözümü için önemli bir adım olacaktır. Nefret söylemi ve nefret suçu ile ilgili olarak kamuoyunu bilgilendirici, farkındalığı artırıcı kamu spotları hazırlanarak yayınlamak ise halkın eğitiminde ve kültür düzeyinde paradigma değişikliğinin önünü açacaktır.

İfade ve basın özgürlüğüne saygı çerçevesinde, medyada yer alan hoşgörüsüzlüğe, nefret söylemine, kışkırtmaya ve ayrımcılığa neden olabilecek yazılı ve görsel yayınlar hakkında hızlı ve etkin bir şekilde denetim mekanizması kurulması gerekmektedir. Adli makamların şikâyet beklemeden nefret suçları ve söylemleri ile ilgili resen harekete geçmeleri sağlanmalıdır. Bu sadece Protestan Hristiyanların değil, bütün dezavantajlı grupların hayati derecede önemli olan ihtiyacıdır.

Yerel medya mensuplarının (muhabir ve köşe yazarlarının) nefret söylemi konusunda bilinçlendirilmesi ve farkındalık oluşturulması için eğitimlere tâbi tutulması için gerek basın meslek kuruluşlarının gerekse diğer sivil toplum örgütlerinin çalışma yapması gerekmektedir.

İnsan hakları eğitimi çerçevesinde, ilgili kamu görevlilerine din ve vicdan özgürlüğü hakkının içeriği konusunda eğitim verilmelidir.

Saygılarımızla,

Protestan Kiliseler Derneği